

Vidre i mirall: selecció d'iniciatives presentades a la 3a jornada del Pla de salut de Catalunya (2)

La terminologia de la cronicitat. Denominacions, conceptes i estratègies assistencials

Carles Blay¹, Cèlia Vendrell², M. Antònia Julià², Marta Sabater², Albert Ledesma³

¹Programa de prevenció i atenció a la cronicitat. Departament de Salut. Barcelona; ²Centre de Terminologia Termcat. Barcelona;

³Pla Interdepartamental d'Atenció i Interacció Social i Sanitària de Catalunya. Barcelona.

Resum

L'atenció a la cronicitat ha d'ocupar una posició rellevant en el model sanitari i el consens terminològic pot ser una eina útil per articular la nova realitat assistencial i promoure l'entesa entre els agents implicats. L'acord de base assolit en l'elaboració de la *Terminologia de la cronicitat* ha comprès la delimitació conceptual de les nocions pròpies del camp així com la fixació de les denominacions més adequades. El consens s'ha dut a terme a través de l'abordatge pluridisciplinari i el treball col·laboratiu d'un ampli ventall de representants dels entorns involucrats en l'atenció al pacient crònic.

La cronicitat com a paradigma emergent i el paper de la terminologia en la transformació del model assistencial

Els problemes de salut relacionats amb la cronicitat presenten una expectativa de creixement i un impacte elevat en els indicadors de salut i, en gran mesura, són fruit de l'envelliment de la població produït per l'augment de l'esperança de vida i dels bons resultats de l'acció sanitària en els països desenvolupats. La gestió del pacient crònic i l'atenció integral i integrada d'aquests problemes de salut emergents han de ser centrals en el nou model sanitari.

El Pla de Salut del Govern català per al període 2011-2015 ha definit la prevenció i l'atenció a la cronicitat com un dels pilars del model sanitari. Així, el Departament de Salut, conjuntament amb el Departament de Benestar Social i Família, ha creat el Programa de prevenció i atenció a la cronicitat (PPAC), que recull experiències d'altres àmbits geogràfics i assistencials i les adapta a la realitat del territori català.

En l'evolució i la transformació de l'entorn professional de la cronicitat hi conflueixen noves visions clíniques

que requereixen, consegüentment, respostes assistencials renovades. Com en altres àmbits ràpidament emergents, en l'atenció a la cronicitat hi conviuen termes amb significació confusa, equívoca o poc concreta, així com conceptes nous per als quals cal fixar el significat. La clarificació dels termes és una condició prèvia d'efectivitat i èxit en l'assoliment de les fites que el PPAC pretén.

La Terminologia de la cronicitat: procés de treball i assoliment del consens terminològic

Des del PPAC es va iniciar la tasca de concretar la terminologia de la cronicitat. En primer lloc, i mitjançant un procés estandarditzat de consens, es van reunir els termes essencials i d'ús habitual en l'atenció als problemes de salut crònics a través de l'opinió d'una trentena de representants dels entorns professional, associatiu, acadèmic, institucional i cultural implicats en l'atenció a la cronicitat. En segon lloc, per a arribar al consens en la delimitació conceptual i la tria de la denominació adequada, els serveis lingüístics del Departament de Salut van adreçar-se al Centre de Terminologia TERM-CAT, organisme públic que s'encarrega de la gestió i la recerca terminològiques en llengua catalana.

La *Terminologia de la cronicitat* és el resultat d'aquesta col·laboració i aplega 80 termes, el nombre que els experts van considerar mínim i necessari per afavorir-ne l'ús i facilitar-ne la implantació. La informació es presenta en format d'article terminològic i inclou la denominació catalana, la indicació de la categoria lèxica, la sinonímia si escau, la definició, els equivalents en castellà i anglès i, eventualment, notes explicatives. En l'elaboració de l'obra, fruit del treball col·laboratiu, s'ha aconseguit un ampli acord de base per als aspectes conceptuals i denominatius de la terminologia de la cronicitat. L'obra ha estat publicada com a diccionari en línia¹ i en forma de quadríptic divulgatiu².

Una vintena dels termes inclosos en la selecció final presentaven algun problema denominatiu o conceptual, per la qual cosa van passar per un procés de normalització terminològica, en el qual terminòlegs i especialistes de l'àmbit de la cronicitat van consensuar-ne les denominacions més adequades i els límits conceptuals. Primerament, va tenir lloc una sessió de normalització, en què els experts van debatre, en una discussió conduïda pels termi-

Correspondència: Carles Blay Pueyo
Programa de prevenció i atenció a la cronicitat
Direcció General de Planificació i Recerca en Salut
Departament de Salut
Travessera de les Corts, 131-159
08028 Barcelona
Tel. 93 227 29 00 (ext. 6378)
Adreça electrònica: cblay@gencat.cat

nòlegs, les propostes terminològiques que els van semblar més adequades a partir de la lectura d'un dossier de treball previ. Posteriorment, el Consell Supervisor del TERMCAT va valorar les decisions acordades pels especialistes.

Pel que fa als aspectes denominatius debatuts, el consens va ser fàcil d'aconseguir i el Consell va ratificar la majoria de les propostes dels experts. Així, va considerar que eren adequades les denominacions creades a partir dels recursos propis de la llengua com la derivació (*desprescripció*), la composició (*autocura*), la sintagmació (*via clínica*) i l'extensió de significat (*cronicitat*). De la mateixa manera, va aprovar les denominacions motivades des d'un punt de vista semàntic, com les designacions descriptives (*revisió de la medicació*) o metafòriques (*estratègia multipalanca*), i les formes d'ús entre especialistes de l'àmbit que no es trobaven en les obres de referència, ni en català ni en llengües de l'entorn. El Consell va bandejar manlleus com *ageisme*, per al qual va proposar *edatisme*, calcs com *condició crònica*, substituït per *problema de salut crònic*, o altres formes no genuïnes innecessàries, per a les quals es van proposar denominacions catalanes que ja tenien un cert ús.

Quant als aspectes conceptuals discutits, el consens assolit ha estat la principal fita del treball, ja que ha tingut en compte l'enfocament que es proposa per a l'atenció sanitària, molt innovador i transversal, en què intervenen professionals de diversos àmbits. Com a resultat, es va aconseguir delimitar conceptualment neologismes que encara no es recollien en català ni en llengües properes (*conciliació terapèutica*), establir diferències nociònals entre termes relacionats (entre *pacient postagut* i *pacient subagut*) i actualitzar definicions de termes de tradició d'acord amb la concepció acceptada actualment (*hospitalització domiciliària*).

Impacte entre els experts i projecció de futur

Aquest exemple de treball col·laboratiu aplicat a la terminologia ha aportat un valor afegit als seus participants i a la societat. D'una banda, la implicació i motivació dels especialistes ha permès crear una xarxa entre institucions, al mateix temps que ha facilitat l'acord sobre la terminologia essencial del camp. D'una altra, s'ha fet evident que els experts han donat valor a la terminologia com a eina indicadora de la qualitat i l'eficàcia en l'exercici professional.

El treball realitzat pot tenir un paper de referència en el debat internacional sobre l'atenció a la cronicitat, camp d'interès emergent. El coneixement generat es pot transferir a altres contextos i exportar a altres sistemes sanitaris, amb realitats socials i organitzatives diferents.

La dinàmica de treball amb la qual s'ha elaborat el projecte, basada en la col·laboració d'institucions i especialistes diversos, facilita la difusió i la implantació de la terminologia. Des que la terminologia es va publicar en línia (maig de 2013) s'han produït una mitjana de 730 consultes mensuals i s'han recollit diversos suggeriments dels usuaris per a la inclusió de nous termes en edicions futures de l'obra.

Les propostes denominatives i conceptuals de la *Terminologia de la cronicitat* representen l'estàndard de referència en l'acció del Departament de Salut i s'han convertit en la forma d'expressió normalitzada en el camp professional a qui es dirigeix el consens.

Finalment, el Pla Interdepartamental d'Atenció i Intervenció Social i Sanitària, recentment constituït pel Govern, conduirà el model català de gestió de les necessitats socials i de salut concurrents, majoritàriament de caràcter crònic i, en aquest sentit, menarà l'actualització i ampliació de l'actual consens.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. TERMCAT, Centre de Terminologia. Terminologia de la cronicitat. Diccionari en línia. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Departament de Salut; 2013. Consultable a: http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/160/Presentacio/
2. TERMCAT, Centre de Terminologia. Terminologia de la cronicitat [Quadríptic]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Departament de Salut; 2013. Consultable a: <http://www.termcat.cat/docs/PDF/Cronicitat/Cronicitat.html>